

Bada opotepe dapakipizupu?

BEA SALABERRI
IRAKASLEA

ANTTON OLARIAGA

Duela bi edo hiru aste, nonbait han, *Iparraldeko Hitza*-ren bidez zabaldu zen berria, Beñat Oiharzabal eta Irantzu Epelde ikerlariak azterlan bat eramanen dutela "apaepe" deitu hizkerari buruz. Bide beretik deialdia zabaltzen zuten: lekukoak bila dabilta.

(Gor)aipamena merezi du, duda izpirik gabe, hasteko, gramatikaren eza gutza eta maitasuna transmititu zidan Beñat irakaslearekiko esker onez, baita haren ikerketarako tirriaren txalotzeko.

Kokatzeke, molde arras ez akademiakoan baina ideia baten emateko, apaepe hizkuntza kodetua da, argota baino sekretuzko hizkera, ez banaiz oker izen zientifikoa luke *kryptolekto*, erran nahi baitu ahozko hizkera dela, bakarrik komunitate jakin bateko kideengandik ulertua; bi hizkuntzen arteko txertaketa suposatzen du, baina ez litzateke ez *pidjin* ez *sabir*, baizik eta komunikazio premiati sortutakoa, zerbait funtzionala eta aldi berean doi bat fantaskoa.

Euskaldunoi ezezagun bazaigu, frantses kulturaren adibideak ez dira eskas, halaxe bailirateke javaniera, largonji, verlan edo cadogan, haratago britainiarren polari. Eta segur aski munduan zehar beste anitz.

Anitzetan klase sozial edo komunitate jakin batek du erabiltzen, Euskal Herrian buhame deituek, Irlandan dock-etako langileek, Britainia Handian komunitate homosexualak, hots erran dezakegu komunitate marjinalak. Maiz gaiztaginen, lapurren eta sorginen hitz egiteko molde gisa kontsideratuak dira. Batzuek bizi-rik diraute, verlan delakoaren antzera, beste zenbaitek bizirauten du literaturan, hala nola Gainsbourg-en Javanaise kantuan, edo Queneau idazlearen obra bateko pertsonaia baten bidez.

Gertatu izan da ikertuak izatea, adibidez Frantziako CNRS ikertaldeetan, baina ardura ez da hala gertatzen eta Euskal Herriaren kasuan, erran gabe doa, ez dela orain arte horren inguruko lanik egin, besteak beste, beste premia batzuk baitziren.

Apaepa luzaz uste izan nuen haur joko zela, jostatzeko molde bat, ez nuen baitezpada buhameekin lotura zuzenik egin. Buhameen hizkeraren inguruko oihartzunak izan banituen ere etxean txikitan, berezko hizkuntza irudikatzen nuen. Lehen aldikoz jabetu nintzen apaepaz Barbier idazlearen testuaren bitartez, satiraren zantzuak hartu nizkion eta sinesgaitz geratu, Azkenean Zintzilik eleberritxoan, Larzabal eta Casenaven esku

jostakinak sumatu nituen, baina Itxaroren Zeruetako Erresuman ohartu nintzen ez zela bakarrik Antxitxarburuko kontua, agian bazitekeela zerbait atzean. Geroztik jakin dut, Euskal Herriko beste lekutan forma antzekoak ere badirela, amaemeka, afaefeka. Zorionekoak gu! Besteen antzera (izan) baititugu gure hizkera sibilinoak!

Irailaren zirimolan, garai gorabeheratsuen artean, pozez eta jakin-minez hartu dut Oiharzabalen ikerlan proiektuaren berri. Gaia seriooki tratatuko delakoan poztu naiz eta aldi berean beritasun firfira baten gisan irakurri dut horren berri; gaiak baitu presa, interesa eta aldi berean baitu alde friboloa, beritasun txikien pindar goxoa. Berantetsia dut ikerlanaren emaitza ikustea: nork zuen mintzo, zein kontestutan, zer egiteko, zeren gordetzeko... Galdera horiek oro asetzeko gogoekin naiz beha. Sasoia argitzen dit eta nahiago dut horrela pentsatu, eta ilusioa hazi egun batez euskarak bizitasunik aski izanzen duela berriro sortzaile izateko eta argotak aterako zaizkigula, ikerlanetan baino, herri orotako plazetan.

Opordupuapan epez dupudapa, hipiztupun bapat epezapaguputzepen bapadupuzupu Bepeñapatipi eperapakopozupu! ●